

BO‘LAJAK PEDAGOGLARDA O‘ZIGA BO‘LGAN ISHONCH HISSINI OSHIRISHNING
PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI
PSYCHOLOGICAL MECHANISMS OF INCREASING SELF-CONFIDENCE IN FUTURE
TEACHERS
ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ САМОУВЕРЕННОСТИ
БУДУЩИХ ПЕДАГОГИ

N.Abdumannotova¹

O‘zbekiston-Finlandiya

pedagogika

insituti, Psixologiya

kafedrası o‘qituvchisi

[abdumannotovanargiza@](mailto:abdumannotovanargiza@gmail.com)

[.com](mailto:abdumannotovanargiza@gmail.com)

1.O‘zbekiston-Finlandiya pedagogika insituti, Samarqand, O‘zbekiston.

Annotatsiya. Ushbu maqolada ta’lim sifatini oshirishda bo‘lajak pedagoglarni tayyorlash masalasi borasida fikr yuritilgan. Shuningdek, bo‘lajak pedagoglarni tayyorlashda ta’lim-tarbiya jarayonida e’tibor qaratilishi lozim bo‘lgan omillar yuzasidan bir qancha ma’lumotlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: innovatsion faoliyat, kreaativlik, individuallik, ijodiy tafakkur, ijtimoiy kompetentlik.

Abstract. This article discusses the issue of training future pedagogues to improve the quality of education. It also provides some information on the factors that should be paid attention to during the training process of future pedagogues.

Key words: innovative activity, creativity, individuality, creative thinking, social competence.

Аннотация. В данной статье рассматривается вопрос подготовки будущих педагогов для повышения качества образования. Также приводятся некоторые сведения о факторах, на которые следует обращать внимание в процессе подготовки будущих педагогов.

Ключевые слова: инновационная активность, креативность, индивидуальность, творческое мышление, социальная компетентность.

Yurtimizda amalga oshirilayotgan islohotlarning tub negizi kelajagimiz egalari bo‘lgan yosh-avlod ta’lim tarbiyasiga borib taqaladi. Boshqacha aytganda, ta’lim-tarbiyani yuqori pog‘onaga ko‘tarilishi islohotlarning pedagogik kafolatini ta’minlaydi. Shu maqsadda bo‘lajak pedagoglarni har jihatdan bilimli, mahoratli qilib tarbiyalash, ularni o‘ziga bo‘lgan ishonchi baland kadrlar bo‘lib yetishishlariga ko‘maklashish masalasi bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir. Ta’lim sifatini oshirishning bir qator omillari mavjud. Shulardan biri bo‘lajak o‘qituvchilarni innovatsion faoliyatini rivojlantirish.

1. Innovatsion fikrlash ko‘nikmasini shakllantirish. Bunda asosiy urg‘u bo‘lajak pedagoglarning innovatsion fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishga asosiy e’tibor qaratiladi.
2. Talabalarni kommunikativlik, kreativlik kompetensiyalarni rivojlantirish. Bo‘lajak pedagoglarda bu sifatlarni shakllantirish ta’lim sifatini oshirishga asosiy qadam bo‘ladi.
3. Bo‘lajak pedagoglar faoliyatida natijadorlikka erishish uchun dastlab, talaba-yoshlarda o‘ziga bo‘lgan ishonch hissini oshirishga e’tibor qaratish lozim.

Pedagogik jarayonlarni samarali tashkil etish, boshqarish, sifat va samaradorligini barqaror rivojlantirishda bo'lajak o'qituvchilarning qobiliyatlarini rivojlantirish, mahoratini oshirish, kasbiy va shaxsiy kompetensiyalarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratishga bog'liqdir. Ta'lim faoliyatini samaradorligi asosan ularning pedagogik jarayonlar va ularni tashkil etish va boshqarish yo'nalishidagi tushunchalari, bilimi, ko'nikma va malakalari darajasiga hamda ularning shaxsiy xususiyatlari va kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan shaxsiy sifatleri, shuningdek, qobiliyatlari, mahorati va kasbiy tajribasiga bog'liq bo'ladi. Chunki o'qituvchi shaxsi pedagogik jarayonlarni tashkil etish, boshqarish, sifat va samaradorligini oshirish hamda o'quvchilar faoliyatini muvofiqlashtirishda boshqaruvchi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Shunday ekan, o'qituvchi pedagogik jarayonlarni ham boshqaruvchisi, ham ishtirokchisi sifatida tegishli ma'lumotga, kasbiy tayyorgarlikka va yuksak axloqiy fazilatlariga ega bo'lish zaruriyati bejiz belgilanmagan.

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlarga asosanib aytish mumkinki, bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarish yo'nalishidagi bilimi, ko'nikma va malakalari, qobiliyati va imkoniyatlaridan ta'lim-tarbiya jarayonlarini boshqarishda qay darajada foydalana olishi, qulay ta'limiy muhit darajasi va uning natijaviyligi, o'quvchilarda shakllangan o'quv motivlari va qiziqish darajasi, refleksiv ta'limiy muhitning shakllanganligi ularning kasbiy kompetentligiga bog'liq bo'ladi.

Shunday ekan, ta'lim muassasalariga bo'lajak o'qituvchilarining pedagogik jarayonlarga tayyorlash, ularni ilmiy salohiyatli kadrlar tayyorlash masalasining muhimligini ko'rishimiz mumkin. Har jihatdan dars jarayonlarni yuqori darajada tashkil etish va uni boshqarish hamda qulay ta'limiy muhitni shakllantirishi uchun boshqaruvning turli xil zamonaviy usullarini bilishi va ularga asoslanishi, rivojlantiruvchi g'oyalar yo'nalishini aniqlay olishi, ilg'or tajribalarni va fan-texnika yutuqlarini muntazam o'rganib borishi, ularni o'z faoliyatida tatbiq etishi, ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarning mustaqil faoliyatini tashkil etish asosida ularning subyektivligi va faolligini oshira olishi zarur hisoblanadi.

Demak, kompetentlik ta'lim muassasasi bo'lajak o'qituvchilarining ma'naviy dunyoqarashi, psixologik-pedagogik va tashkiliy-texnologik salohiyatini ta'minlaydi. Mazkur salohiyatni ta'lim muassasasi o'qituvchilari pedagogik faoliyati jarayonining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, ular tomonidan tashkil etilayotgan pedagogik jarayonlarning holati va samaradorligi orqali aniqlash mumkin bo'ladi. Shunday ekan, pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarishda bo'lajak pedagoglarning kompetentlik sifatleri, o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish omillariga e'tibor qilish o'qituvchining pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarish yo'nalishidagi tushunchalari darajasi, uning individual qobiliyatlari va malakasi, o'zini-o'zi rivojlantirishga va uzluksiz mustaqil ta'lim olishga bo'lgan moyilligi, intilishlari, shuningdek, zamonaviy talablar asosida tashkil etilgan pedagogik jarayonlarning holati va samaradorligi orqali aniqlanadi.

Mazkur fikrlar bo'lajak o'qituvchilar pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarishda tizimli yondashuv texnologiyasini tatbiq etish; pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarishga zamonaviy yondashuvlarni tatbiq etish; pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarish funksiyalari va vositalarini tanlash; pedagogik texnologiyalarning mazmun-mohiyati va ahamiyatini bilish hamda ularni amaliyotga tatbiq etish; rahbarlik uslublari va ulardan oqilona foydalanish; ta'lim menejmenti asoslari; innovatsion faoliyatni tashkil etish; axborot texnologiyalari va kommunikatsion vositalardan foydalanish; ta'lim-tarbiya jarayonini ilmiy asoslarda tashkil etish va boshqarish; davlat ta'lim standartlari va ularni amaliyotga tatbiq etish; axborotlar to'plash va ulardan foydalanish kabi yo'nalishlar bo'yicha zaruriy tushunchalarga ega bo'lishi zarurligini tasdiqlaydi.

Bugungi kun zamonaviy o'qituvchilariga qo'yilayotgan talablar va keltirilgan ma'lumotlarga asoslangan holda, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini bir necha yondashuvlar asosida, ya'ni o'qituvchilarda shakllanishi zarur bo'lgan tushunchalar, bilim, ko'nikma va malakalar, qobiliyat va mahorat, kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan shaxsiy sifatlar hamda umuminsoniy xislatlar orqali ifodalash mumkin. Bo'lajak o'qituvchilarning kundalik hayot tarzini to'g'ri tashkil etishga asosli innovatsion faoliyat kurtaklarini shakllantirish ta'sir etadi. Ta'lim jarayonida axborotni yodda saqlash va faktlarni yig'ishga asoslanganligi tufayli an'anaviy ta'lim sistemasi har doim ham shaxsning, xususan, o'quvchining innovatsion fikrlash qobiliyatini rivojlantirishiga qodir deya olmaymiz. Bizningcha bu jarayonni shaxsning dastlabki maktabgacha davridan boshlash kerak. O'quvchilarni innovatsion fikrlash sifatleri o'z-o'zidan rivojlanmaydi. Shunga ko'ra o'quvchilarda innovatsion fikrlash ko'nikmalarini muvaffaqiyatli rivojlantirishning bir qator yo'llarini tavsiya etamiz.

- ijodiy tafakkurni rivojlantirish;
- amaliy innovatsion harakat ko'nikmalarini rivojlantirish;
- olingan nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llash ko'nikmasini shakllantirish;
- individual psixologik xususiyatlarini rivojlantirish;

Bo'lajak pedagoglar o'zlarining innovatsion fikrlash qobiliyatlarini qulay muhitda to'la namoyon qilishlari uchun o'ziga bo'lgan ishonch hissini oshirishi lozimdir. Shu boisdan bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda ishlab chiqarish korxonalariga, ta'lim muassasalariga va maxsus maktablarga sayohatlarini tashkil etib, ularni ma'lum kasb yoki innovatsion faoliyat mazmuni bilan tanishtirib borish kerak.

Birinchidan, bo'lajak pedagog kadrlarni tayyorlashda Oliy Ta'lim muassasalari faoliyatining sifat-samaradorligiga e'tibor qaratish, o'qitish tizimiga zamonaviy yondashuv hamda amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga katta ahamiyat berishni, bu borada esa o'quv reja va dasturlarni qaytadan ko'rib chiqish, bunda asosiy e'tiborni o'quv-metodik ishlarga qaratilishi maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, bo'lajak pedagoglarni har jihatdan mukammal ruhiy jihatdan barkamol etib tarbiyalashda ommaviy axborot vositalarining imkoniyatlaridan oqilona foydalanish kerak;

Uchinchidan, uzoq yillik kasbiy tajribaga ega professor-o'qituvchi murabbiylar bilan joylarda ta'lim-tarbiya muammolariga oid ochiq muloqotlarni o'tkazib turish, to'planib qolgan muammolarni hamkorlikda bartaraf etish ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Tajriba va kuzatishlarimiz shuni ko'rsatmoqdaki, bo'lajak pedagoglarni o'ziga ishonchi baland, zamonaviy bilimli va mahoratli etib ta'lim-tarbiya berish nafaqat ta'lim sifatiga balki, jamiyat rivojiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, bo'lajak pedagoglarni tayyorlashga oid o'quv, uslubiy qo'llanmalarga va tavsiyalarga ehtiyoj mavjud.

Ta'limning sifati o'qituvchining bilimi va mahoratiga bog'liq. Shu bois, Oliy Ta'lim muassasalarida ta'lim olalayotgan talaba-yoshlarning kreativligini oshirish, yuqorida bildirilgan taklif va tavsiyalarni amaliyotga tatbiq etilishi davlatimiz rahbari tamonidan qo'yilgan vazifalarning amalda bajarilishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xalq ta'limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF – 5538 sonli Farmoni, 2018-yil 5-sentyabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xalq ta'limini tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ- 3931 sonli qarori, 2018-yil 5-sentyabr.
3. G'oziev E.G'. Psixologiya. – T.: O'qituvchi, 1994.
4. G'oziev E.G'. Tafakkur psixologiyasi. – T., 1990.
5. Drapeau Patti. Sparking student creativity (practical ways to promote innovative thinking and problem soving). – Alexandria – Virginia, USA: ASCD, 2014.
6. Butayeva U.A. Talaba psixologik kamoloti masalasi. Academic research in educational sciences. 2021. S-4-11.
7. Butayeva U.A. Shaxsning noaniqlik sharoitlarida qaror qabul qilish xususiyatlari. Central asian research journal for interdisciplinary studies (carjis). Volume 2 | issue 1 | 2022.